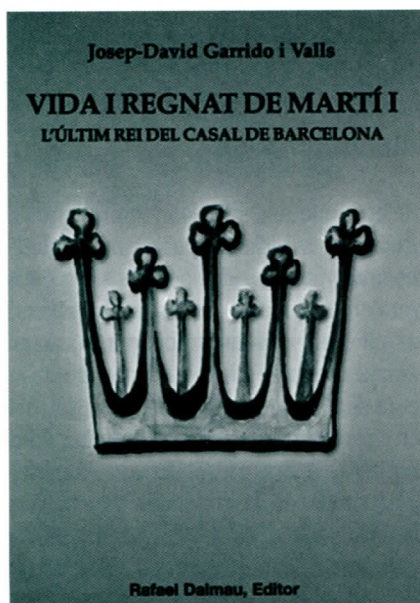

Història i present: Martí «l'Humà» com a exemple

Els debats historiogràfics no són només debats sobre el passat, ja que ens ofereixen la possibilitat d'entendre'ns com a nació en el present i de pensar projectes de futur. La història de la fi del Casal de Barcelona n'és un cas paradigmàtic.

Portada del llibre de David Garrido sobre Martí «l'Humà».

La història és memòria i com a tal n'hem d'abordar coneixement i divulgació. Lamentablement, el coneixement de la història pàtria, la nostra, s'ha vist pertorbat per les inclemències d'una situació política que ha negat, nega i –no pot ser d'una altra manera– negarà la realitat nacional catalana. Bé, això és un posicionament merament polític que reflecteix l'anhel dels qui no contemplen una realitat catalana autònoma de l'espanyola. Altrament, la topada contra la ideologia que propicia una única nació –indissoluble– a la península Ibèrica, amb el permís de l'excepció portuguesa, ha provocat una reacció historiogràfica de tall catalanista, sempre a la defensiva, però que no ha evitat caure en antítesis, igualment esbiaixades, de les elucubracions fantasioses dels prohoms de la historiografia espanyolista. Així doncs, l'estudi de la història s'ha contaminat de les prepotències i amargors dels uns i dels altres fins avui (Catalunya, malaaura-

dament, encara no és un estat independent), que continua la disceptació, en molts casos traspasant els límits del debat sa, entre historiadors espanyolíssims, convençudíssims a demostrar que el Sol gira al voltant de la Terra i no pas al contrari, i els catalans, en general massa deutors de la historiografia romàntica que replica els anteriors.

Bona prova d'això són les efemèrides que comencem a commemorar, el sis-cents aniversari de la mort del rei Martí I (31 de maig de 1410), conegut com «l'Humà», l'interregne que seguí el decés i la definitiva sentència, acord o farsa de Casp (28 de juny de 1412), que entronitzà la dinastia castellana dels Trastàmara als Països Catalans i l'Aragó. Bé, el sisè centenari de la mort de Martí «l'Humà» (en la seva època, però, li deien «l'Eclesiàstic» perquè era un campió de la beateria) ha passat gairebé desapercbut, si no és per la celebració d'un congrés a Barcelona, organitzat per l'Institut d'Estudis Catalans, i alguna iniciativa editorial, com la de Dalmau Editor i les conferències arreu del país organitzades arran de la publicació del llibre *Vida i regnat de Martí I. L'últim rei del Casal de Barcelona*. De més a més, fins i tot aquest congrés dedicat a la figura del darrer català de naixença que lluï una corona estigué marcat per l'ombra de Casp, el fet històric capital per a l'època i per a la historiografia posterior. Certament, Casp fou important, però també el regnat d'un rei que aconseguí conquerir Sicília, sotmetre Sardenya (tot i que això li costà la vida al fill i successor) i posar ordre en la gestió d'un estat massa afectat per la disbauxa del regnat anterior. En definitiva, Martí fou un bon rei; potser, físicament, no massa agraciad, en contraposició a l'esveltesa, guerrera i corporal, dels formosíssims monarques catalans del segle XIII, però, al capdavant, el digne epí-

gon de la dinastia dels Guifrés, Borrells, Ramons Berenguers i Jaumes. No destinat a regnar, li caigué la Corona al damunt i, certament, s'hi posà.

Després de Martí i la gran gesta del seu fill als camps de Sardenya, la batalla de Sanluri (30 de juny de 1409), una gesta militar digna de recordar (ho fan a Sardenya, com ací recordem la derrota d'Almansa o la conquesta borbònica de Barcelona), igual com els castellans recorden la batalla de «las Navas» o els anglesos la d'Azincourt, vingué l'interregne i, com a colofó, Casp, allò que el castellaníssim Ramon Menéndez Pidal va anomenar «la autodeterminació de un pueblo», opinió contestada del costat català per Ferran Soldevila. I bé, però, i Martí?

«Continua el debat entre els historiadors espanyolíssims i els catalans, en general massa deutors de la historiografia romàntica que replica els anteriors»

Ell ja era mort quan els vencedors de la guerra de l'interregne imposaren llur candidat. Per a uns –els espanyols– ha quedat com l'estadista català que obrí les portes als Trastàmara i, doncs, a la unitat d'Espanya, i per a uns altres –els catalans– com l'home que traí la seva nació i la seva dinastia en barrar el pas a la successió del comte Jaume d'Urgell a la Corona catalanoaragonesa. I, al bell mig, l'actitud dels compromissaris de Casp, amb la divisió del vot de la delegació del Principat. La història, per tant, esdevinguda deu de les actituds ideològiques del present. No hauria de ser així, però és inevitable. No obstant això, Martí «l'Humà» mai no pensà –us ho asseguro– a entronitzar Ferran de Trastàmara, igual com a aquest, a despit de la mala premsa que la historiografia catalanista li ha creat, ni se li passà pel cap convertir la seva Corona en un apèndix de Castella (Espanya).

»»» David Garrido
historiador

Autor de *Vida i regnat de Martí I. L'últim rei del Casal de Barcelona* (Barcelona, Dalmau 2010) i *De fora arribà i a casa regnà. Ferran I «el d'Antequera», rei –sobretot– de conveniència* (València, 3i4, en premsa)